

U SPOMEN

**Zvonimir Milanović – Nono (Prnjavor, 29. siječnja 1960. – Pazin, 21. lipnja 2019.)
Odlazak profesora, znanstvenika, pjesnika i boema**

Zvonimir Milanović, rođen od majke Marije i oca Stanislava u Prnjavoru (BiH), 1960. godine, kratko nakon očeva učiteljevanja, vraća se u Split gdje završava osnovnu školu i klasičnu gimnaziju, gdje se i rodila njegova ljubav prema klasičnim jezicima. Studij je započeo na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 1980. godine i nastavio ga na Jagiellonskom Sveučilištu u Krakovu (Uniwersytet Jagielloński w Krakowie), gdje je studirao klasičnu filologiju. Magistarski rad obranio je 1989. godine na varšavskom sveučilištu (Uniwersytet Warszawski). Bio je sudionik Domovinskoga rata.

Do 2000. godine radio je kao profesor klasičnih jezika na Gimnaziji u Puli i u Pazinskom kolegiju. Bavio se populariziranjem antičke kulture i njezine baštine: objavio je više knjiga prijevoda s latinskoga, grčkog, poljskog i španjolskog jezika, uvodne studije, eseje te stručne i znanstvene radove u časopisima.

Od 2000. radio je kao lektor na Odsjeku za klasičnu filologiju na Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli. Doktorsku je disertaciju naslova *Humanizm polski a humanizm chorwacki w dobie wczesnonowożytnej. Idee, związki, paralele* [Poljski i hrvatski humanizam u rano-novovjekovnoj dobi. Ideje, veze, paralele] obranio najvišom ocjenom, *summa cum laude*, 2013. na Jagiellonskom Sveučilištu u Krakovu.

Godine 2017. izabran je u zvanje docenta i za predstojnika Odsjeka za klasičnu filologiju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli. Bio je nositelj kolegijâ *Latinska deskriptivna gramatika, Osnove grčkoga jezika, Pregled rimske književnosti i Uvod u hrvatski latinizam*. Autor je udžbenika latinskoga jezika (*Hereditas linguae Latinae*) za potrebe gimnazija i sveučilišta. Sudjelovao je kao izlagač na znanstvenim skupovima u zemlji i inozemstvu. Znanstvene i stručne radove objavljivao je na hrvatskom, poljskom, latinskom i engleskom jeziku.

Posljednji je njegov projekt (predsjednik Organizacijskoga odbora), koji je s ponosom isticao, *Međunarodni znanstveni skup »Mare Internum Culture: Humanistic Ideas, Relationships and Parallels in the Early Modern Age / Kultura Mare Internum: Humanističke ideje, veze i paralele u ranome novom vijeku«* koji je održan u jesen 2018. na Sveučilištu u Puli. Doslovno do zadnjega dana brinuo je da Zbornik radova s ovoga skupa bude pripremljen za tisak i to mu je bila posljednja želja.

U pulskoj gimnaziji s radošću ga se sjećaju kolegice i kolege s kojima je radio, ali posebno je dirljivo bilo čitati posljednje pozdrave svome profesoru njegovih bivših učenika. To je znak koliko je vrijedio i koliko im je značio. Mnogi kažu kako je bio jako strog, ali pravedan i velikoga znanja. Ostao je Milanović u gimnazijama jer se, do danas, koristi njegov *Hereditas linguae Latinae* kao didaktičke i metodološke upute za nastavnike te udžbenik i radna bilježnica latinskoga jezika.

Tijekom i nakon gimnazijskih dana prof. Milanović ostao je vezan za klasičnu filologiju, za latinski jezik, ali u radovima je vidljiva njegova intelektualna širina, ljubav prema Poljskoj, Hrvatskoj, poeziji i humanizmu. Pisao je i prevodio Erazma Roterdamskog, Diogena Laertijea, Marka Tulija Cicerona, Seneku i Marka Aurelija dok se posebno posvetio splitskom nadbiskupu Marku Antoniju de Dominisu i Marulićevu kršćanskom humanizmu.

U časopisima i zbornicima pisao je o intelektualnoj i političkoj sinergiji poljskih i hrvatskih humanista u 16. stoljeću, o lirici, etničkom identitetu i političkoj strategiji u razdoblju renesanse, hrvatskim latinistima. Objavio je svoje zapise u *Novoj Istri*, »Pjesme – Zvijezda u kamenu« (na hrvatskom, latinskom i poljskom jeziku), 1997., i »Pjesme«, 1998., kao suradnik Društva hrvatskih književnika u Puli. Pisao je i članak o pulskoj pjesnikinji Philippi Lacea Polana, »Illyrica – Carmen Saphicum« iz 16. st. i prijevod safičkih stihova te o Matiji Vlačiću Iliriku, predgovor prvom dijelu *Ključa Svetoga pisma*. Objavio je mnoge svoje transkripcije i redakteure.

Kao klasični filolog bio je član HDKF-a i redovit sudionik skupova *Euroclassica Academia Ragusina* u Dubrovniku te polaznik dviju međunarodnih stipendija iz 2013. godine: »Fund of Queen Jadwiga« (jedan mjesec) i »Thesaurus Poloniae – International Cultural Centre in Cracow«, uz znanstveni staž na Jagiellonskom sveučilištu.

Zvonu sam upoznao, još kao student, 2001. godine, na gumenu igralištu, na Verudi, gdje se znao rekreirati malim nogometom ili »malim balunom« s prijateljima Chwegerima (danas bend *The Chweger*). Istančanog i teškog splitskog humora, koji su rijetki znali razumjeti, dalmatinskoga dišpeta i pozitivnoga bezobrazluka, kao Getanin i Varošanin, odmah smo se sprijateljili. On, stariji od mene više od dvadeset godina, razigran u duši, veliko »dite«, strašan u raspravi, intelekta staroga mudraca. Sve je to bio naš Zvone, za Splicičane – Nono. Zvonimir se stalno borio i mirio sa svojim nemirima. Vraćajući se u Split u dva navrata, razočaran životom, ljubavima, ljudima, samim sobom i vraćajući se, još jači, svojim studentima, prijateljima i neprijateljima, sve dok nije odlučio naći mir u svojim Divjakima, povremeno ga prekidajući Krakovom i duhovima poljskih ulica, kako je znao govoriti.

Odlazak u taj mali motovunski zaseok, naziva koji ga je oduševljavao, bio je zamjenski odlazak u njegovu Sinjsku krajinu, odakle mu djedovi vuku korijenje. Bio je to simboličan prekid patnje za Splitom i Dalmacijom, traženje mira i tišine u voljenoj mu Istri, bježanje od grada koji je poznao bolje nego mnogi koji žive u njemu jer je poznao neobične ljude, prepoznajući mali Pariz u skrivenoj noćnoj Puli. Divjaki i Motovun bili su njegova ljubav.

Otišao je naš prijatelj, sveučilišni profesor, gimnazijski »The prof«, kako su ga zvali đaci, humanist, latinist, pjesnik i boem, koji je o smrti pisao 1998., u pjesmi posvećenoj bratu Mariju, kiparu, poginulom u ratu 1992. godine. Citirat ću ga: »Smrt ipak nije nešto sasma ljudsko / Mati nije živinski kriknula / Otac je umro odavno, / Pod smokvom, u kamenu / Ne odzvanja klesarevo dljeto. / S tihog se balkona / Nečujno spušta crna zavjesa. / S vrha Vidilice, kroz poneke agave / Pogled nestaje u mislima. / Sunce je, podnevna žega u Istri. / Ljepota se krajolika pretače u suštinu.«

Miserum est carere consuetudine amicorum./Tužno je biti bez prijatelja.

IZABRANE PUBLIKACIJE

Doktorska disertacija

Humanizam polski a humanizam chorwacki w dobie wczesnonowożytnej. Idee, związki, paralele, disertacija obranjena na Odjelu za Polonistiku Jagiellonskog sveučilišta u Krakovu 21. XII. 2013., 550 str.

Autorske knjige – udžbenici i knjige prijevoda

Marko Aurelije Autokrator, *Samomu sebi*, Zagreb: »CID« Zagreb, 2001. (prvo izd. 1996.), 180 str. (Zvonimir Milanović: 160 stranica prijevoda s grčkog, komentar i bilješke 20 stranica).

Marko Antonije de Dominis, *O miru među religijama – poslanica*, u: M. A. D. *Izabrani radovi 1*, recenzija: akademik prof. dr. sc. Ivan Golub, urednik dr. sc. Ante Maletić, Split: Lamaro d.o.o., 2002., str. 159 – 213.

Lucije Anej Seneka, *Dijalozi. O postojanosti mudraca, O providnosti, O sretnom životu, Florilegij*, Zagreb: Nova Akropola, 2007., 195 str. (Zvonimir Milanović: 25 stranica uvodni esej i 170 stranica prijevoda s latinskoga jezika).

Marko Tulije Ciceron, *Život i djelo. Lelije o prijateljstvu*, Zagreb: Cid-nova, 2007., 160 str. (Zvonimir Milanović: 85 stranica pregledne studije o Ciceronu i 70 stranica prijevoda s latinskoga, uz bilješke i komentar).

Marko Tulije Ciceron, *O dužnostima*, Zagreb: Nova Akropola, 2007., Zvonimir Milanović: 200 stranica prijevoda s latinskoga jezika, uz komentare u bilješkama.

Diogen Laertije, *Životi i misli istaknutih filozofa*, Zagreb: Nova Akropola, 2008., Zvonimir Milanović: 135 stranica prijevoda s grčkoga jezika i bilješke (izbor cjelina iz Laertijeva djela).

Erazmo Roterdamski, *Pohvala ludosti*, Zagreb: Cid-nova, 2009. (prvo izd. 1999.), 170 strica (Zvonimir Milanović: 10 stranica uvodni esej i 160 stranica prijevoda s latinskoga jezika, uz komentare u bilješkama).

Hereditas linguae Latinae. Udžbenik latinskog jezika za gimnazije, novo, izmijenjeno i dopunjeno izd., Zagreb: VBZ, 2014., 192 str.

Hereditas linguae Latinae. Radna bilježnica iz latinskog jezika za gimnazije, novo, izmijenjeno, dopunjeno izd., Zagreb: VBZ, 2014., 149 str.

Hereditas linguae Latinae. Didaktičke i metodološke upute za nastavnike, Zagreb: VBZ, 2016., 71 str.

Hereditas linguae Latinae. Udžbenik latinskog jezika za gimnazije, novo, izmijenjeno i dopunjeno izd. u pripremi za tisak (2019.).

Radovi u časopisima i zbornicima

»Philippa Lacea Polana Illyrica – Carmen Saphicum (članak o pulskoj pjesnikinji iz XVI. st. i prijevod sapfičkih stihova)«, *Nova Istra*, god. II, sv. IV, br. 1, Pula, 1997.

»Mathias Flacius Illircus, Prologus primae partis Clavis Scripturae Sacrae (Matija Vlačić Ilirik, Predgovor prvom dijelu Ključa Svetoga pisma)«, *Nova Istra*, god. II, sv. VII, br. 4, Pula, 1997., prijevod s latinskoga jezika i komentar u bilješkama.

- »Pjesme – Zvijezda u kamenu«, *Nova Istra*, god. II, sv. VII, br. 4, Pula, 1997.
- »Pjesme«, *Nova Istra*, god. III, sv. IX, br. 2, Pula, 1998.
- »Temelji antičke historiografije. Esej o starovjekovnoj historiografiji«, *Nova Istra*, god. IV, sv. XIII, br. 2 – 3, Pula, 1999.
- »Hrvatski latinisti u podijeljenoj Europi«, u: Darko Deković (ur.), *Zbornik radova Međunarodnog znanstvenog skupa "Latinitet u Europi – Latinitas in Europa"*, Rijeka: HAZU – Matica hrvatska, Ogranak u Rijeci, 2004.
- Dragana Lucija Ratković (ur.), *Tar, Frata, Vabriga: kulturna baština*, Edicija »Hereditas Histriae«, Zvonimir Milanović: prijevod fragmenata s latinskoga o biskupskim vizitacijama, Poreč: Pučko otvoreno učilište Poreč – Zavičajni muzej Poreštine, 2006.
- »Lelije o prijateljstvu«, u: Roman Mazurkiewicz (ur.), *Książka jubileuszowa ku czci Profesora dr-a hab. Wacława Twardzika, Amoenitates vel lepores Philologiae*, Krakov: Instytut Języka Polskiego PANU, Wyd. Lexis, 2007.
- »Duch Europy w kulturze renesansowej Polski i Chorwacji oraz Dalmacji – The spirite of Europe...«, *Herito. Heritage, culture and the present*, no. 11, Krakov: MCK – ICC, 2013., (dvojezični poljski i engleski tekst).
- »Przestrzenie sakralne czasów wojny i pokoju w chorwackiej literaturze doby wczesnonowożytnej« [Sveti prostori u vremenima rata i mira u hrvatskoj književnosti ranonovovjekovne dobi], u: Mariola Jarczykova – Bożena Mazurkova (ur.), *Świat bliski i świat daleki w staropolskich przestrzeniach*, Prace naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, NR 3317, Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2015.
- »Djelatnost Jakova Baničevića, Jana Dantyszeka i Frana Trankvila Andreisa s osvrtom na odnos prema Erazmu Rotterdamskom i političkim idejama u povijesnom kontekstu prvih triju dekada XVI. stoljeća«, *Književna smotra*, sv. 47, br. 175 (1), Zagreb, 2015.
- »Amicitia diplomatica Piotra Tomickog i Stjepana Brodarića u kontekstu austrijsko-ugarskog konflikta u XVI. stoljeću«, *Književna smotra*, sv. 47, br. 178 (4), Zagreb, 2015.
- »Ethos, ethnos, politeia. Etnički identitet i političke strategije u razdoblju renesanse«, u: Dalibor Blažina – Đurđica Čilić Škeljo (ur.), *Witkacy i drugi: zagrebački polonistički doprinosi*, Zagreb: FF-press, Odsjek za zapadnoslavenske jezike i književnost, 2016.
- »Problemi interpretacije i prevodenja stare književnosti. Nekoliko pitanja, primjedbi i propozicija / Problemy interpretacji i tłumaczenia literatury dawnej. Kilka pytań, uwag i propozycji (tłum. Leszek Małczak)«, u: *Przekłady literatur słowiańskich. Tłumacze i przekładoznawstwo słowiańskie*, T. 7, Cz. 1, Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2016.
- »Muza dalmatinska i sarmatska. Intelktualna i politička sinergija poljskih i hrvatskih humanista u XVI. stoljeću«, u: Maciej Czerwiński – Damir Agičić (ur.), *Poljsko-hrvatske veze kroz stoljeća. Povijest, kultura, književnost*, Zbornik radova s međunarodnog znanstvenog skupa: Związki polsko-chorwackie na przestrzeni wieków. Historia, kultura, literatura, Zagreb: Srednja Europa, 2018.
- »Lirika – zrcalo života: u kontrapunktu melankolije i vedrine«, u: Damir Matanović – Bogusław Zieliński – Amira Turbić Hadžagić – Emina Berbić Kolar (ur.), *Tadijino stoljeće: povijest, kultura, identitet*, Zbornik radova s međunarodnog znanstvenog skupa, Osijek – Poznanj, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti – Fakultet za poljsku i klasičnu filologiju, 2018.

Stručni radovi (transkripcije i redakture)

Alka Starac, *Rimsko vladanje u Istriji i Liburniji*, sv. I i II, Pula: Arheološki muzej Istre, 1999., 191 + 247 str. (Zvonimir Milanović: lektura grčkih i latinskih tekstova).

De republica ecclesiastica libri X Auctore Marco Antonio de Dominis Archiepiscopo Spalatensi. Libri I, II, recenzija: akademik prof. dr. sc. Ivan Golub, ur. dr. sc. Ante Maletić, lektura Zvonimir Milanović, Split: Lamaro d.o.o., 2003., 742 str. (Zvonimir Milanović: transkripcija latinskog teksta – tiska iz XVII. stoljeća).

Gaj Julije Cezar, *Moji ratovi*, prijevod i napomene Ton Smerdel, recenzenti Hrvoje Gračanin i Neven Jovanović, redaktura prijevoda Zvonimir Milanović, Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, 2013., 569 str.

Czesław Miłosz, *O putovanjima kroz vrijeme*, prev. Siniša Kasumović, redaktura Zvonimir Milanović, Zagreb: Naklada Ljevak, 2015., 345 str.

Filip Zoričić